

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Naturpleje i Holmegaard Mose som nytteindsats

Vurdering af den socioøkonomiske betydning af
naturplejearbejde i Holmegaard Mose som
nytteindsats

Abstract

After a reform was adopted in the Danish government in April 2013 it has been written into the Danish law that citizens are obliged to work in order to receive their social transfers in terms of for instance unemployment benefits. The municipalities are responsible for ensuring that these laws are followed and that the rules from the reform of 2013 are implemented. Holmegaard Mose is situated in the Municipality of Næstved which is the relevant legal authority in terms of the cooperation in the LIFE raised bog project.

One of the ways in which citizens of the Municipality of Næstved can work in order to receive their social transfers is through manual work in the raised bog of Holmegaard Mose. Here their most important task is to fight the overgrowth by mainly birch trees. The National Nature Agency is responsible for the maintenance and improvement of the raised bog of Holmegaard Mose which is one of eight habitat areas included in the LIFE-project *Raised Bogs in Denmark* (LIFE 14 NAT/DK/000012).

This report seeks to assess the socioeconomic impact of having citizens working for their social transfers through manual work in Holmegaard Mose. This is done by including three perspectives: The perspective of the citizens in question, the perspective of the Municipality of Næstved, and the perspective of the National Nature Agency. The attitude towards citizens working for their social transfers vary among the Danish municipalities so in order to nuance the debate on how the municipalities work with these citizen groups, the Municipality of Jammerbugt has also been interviewed. This municipality contains a nature restoration project of the raised bog in Store Vildmose which is also included in the same LIFE-project as Holmegaard Mose.

For some of the citizens in question the manual outdoor work had had a positive influence on their every day and their mindset as they experienced having more energy when returning home in the afternoon. But there was a general frustration among the citizens working in Holmegaard Mose mainly due to their experience of them having limited influence on which kind of work they are asked to perform as well as them not knowing their work task of the day before they arrive at the municipality office in the morning.

In this regard the Municipality of Næstved explained that one the targets of citizens having to work for their social transfers is to motivate them in an even bigger extent to find employment. The Municipality of Jammerbugt had a different approach to this citizen group. Here the municipality considers the period of time where the citizens work for their social transfers as a time to practice so the citizens will be more prepared to join the labour market again. It is possible that these different approaches to the citizens in question can have an impact on the citizens' motivation and enthusiasm in their manual work in the raised bogs.

According to the National Nature Agency the demotivation of the citizens is sometimes reflected in the quality of the manual work and the time it takes to carry out different tasks. From a nature perspective, in a restoration project like this work carried out by professionals is of higher quality and more efficient than that of regular citizens but the citizens contribute in a completely different manner: They make the project reach further out into society and create awareness of the actions made in order to restore the raised bog of Holmegaard Mose.

Forord

Denne rapport er udgivet af Naturstyrelsen Storstrøm i samarbejde med Næstved Ressource Center, Center for Arbejdsmarked ved Næstved Kommune. Omdrejningspunktet er Holmegaard Mose, som er et ud af i alt ti projektområder, der indgår i LIFE-projektet *Højmoser i Danmark* (LIFE 14 NAT/DK/000012). Brugen af nyttejobbere i Holmegaard Mose er en del af det, der i LIFE-projektet refereres til som Aktion D3. I denne aktion fokuseres der på projektets socioøkonomiske betydning i forhold til bl.a. at aktivere socialt udsatte i Natura 2000-arbejde.

Formålet med rapporten er således at vurdere den socioøkonomiske betydning af inddragelsen af nyttejobbere i naturplejearbejdet i Holmegaard Mose. Dette vil blive gjort ved først at redegøre for det juridiske ophæng, der gælder omkring brugen af nyttejobbere, hvorefter følgende tre perspektiver vil blive inddraget: Næstved Ressource Centers, nyttejobbernes og Naturstyrelsens. Næstved Ressource Centers perspektiv tjener som et myndighedsperspektiv, og i supplement til dette vil der være en kort beskrivelse af, hvilken tilgang der er til brugen af nyttejobbere i højmosegenopretningsprojektet i Store Vildmose i Jammerbugt Kommune.

Gennem løbende kontakt og et spørgeskema har Næstved Ressource Center belyst,

hvilket formål nytteindsatsen tjener set fra et myndighedsperspektiv. Nyttejobberne i Holmegaard Mose deltog i et fokusgruppeinterview og gav dermed et indblik i, hvad de personligt får ud af at arbejde i nyttejob og med naturpleje. Naturstyrelsens afdeling i Storstrøm har ligeledes gennem et spørgeskema og løbende kontakt bidraget med en indsigt i, hvordan det er at samarbejde med Næstved Ressource Center omkring naturplejen, og hvordan nyttejobberne bidrager til højmosegenopretningen. Jammerbugt Kommune har gennem telefoninterview belyst, hvordan der arbejdes med nyttejobbere i højmosegenopretningen af Store Vildmose.

Der skal lyde en tak til Jess Larsen og Lars Pommer fra Næstved Ressource Center og Torben Hviid fra Naturstyrelsen Storstrøm for tålmodighed og besvarelse af både spørgeskema og løbende spørgsmål, som rapporten tog form. Også tak til de nyttejobbere, der deltog i fokusgruppeinterviewet og dermed bidrog med værdifuld viden omkring, hvordan det er at være nøglepersoner for hele diskussionen om brugen af nyttejob og vurderingen af LIFE-projektets socioøkonomiske betydning. Der skal også lyde en tak til Lars Christensen og Marianne Lindhardt fra Jammerbugt Kommune, der bidrog med et andet perspektiv på, hvordan tilgangen til nyttejobbere i naturplejearbejde kan være.

Indhold

Indledning.....	1
Juridiske rammer for naturforvaltningen i Holmegaard Mose	2
Juridiske rammer for nyttejobordningen.....	3
Kontanthjælpsreform	3
Lovgivning	3
Myndighedsperspektiv	5
Implementering af nytteindsatsen i Næstved Kommune	5
Jammerbugt Kommune.....	6
Nyttejobbernes perspektiv	8
Jammerbugt Kommune.....	9
Naturstyrelsens perspektiv	9
Vurdering af projektets socioøkonomiske betydning.....	11

Redaktion: Naturstyrelsen Storstrøm

Forfatter: Anni N. L. Gill

Ansvarsfraskrivelse

Indeværende rapport er udarbejdet som led i LIFE-projektet LIFE14 NAT/DK/000012, som støttes økonomisk af EU Kommissionen. I henhold til artikel II.7.2 i General Conditions kan de holdninger og den viden, der kommer til udtryk i rapporten, under ingen omstændigheder blive betragtet som EU Kommissionens officielle holdning, og EU Kommissionen er ikke ansvarlig for den videre brug af oplysningerne i rapporten.

Den vestlige del af Holmegaard Mose set fra oven.
Dronefoto: Rune Grundahl

Indledning

Nord for Næstved i forbindelse med Holmegård Glasværk ligger Sjællands største højmose, Holmegaard Mose. Sammen med ni andre delprojekter fordelt på i alt otte habitatområder i Danmark udgør Holmegaard Mose delprojekt to i det EU-støttede LIFE-projekt *Højmoser i Danmark*¹. Formålet med projektet er at opnå gunstig bevaringsstatus for højmoserne i de omfattede otte danske habitatområder samt at øge både kvaliteten og størrelsen af de pågældende højmoser. Projektperioden løber fra 1. august 2015 til 31. december 2021.

---

¹ LIFE 14 NAT/DK/000012, *LIFE Raised Bogs in Denmark*

Naturstyrelsen er plejemyndighed i Holmegaard Mose og indgik i 2013 samarbejde med Næstved Ressource Center omkring den praktiske udførelse af en del af naturplejen i mosen. Samarbejdet skal bl.a. bidrage til at udbrede viden og information omkring genopretningen af højmosen, hvilket forventes at ville styrke projektet. Næstved Ressource Center er en del af Center for Arbejdsmarked og hører ind under Næstved Kommune, og afdelingen har ansvaret for de borgere i kommunen, der af flere årsager ikke kan forsørge sig selv eller få en hverdag til at fungere. Nyttejob er en af flere indsatser, der skal bidrage til at kommunen lever op til dette ansvar. Et bredt udsnit af befolkningen, der

modtager forskellige former for overførselsindkomst, er omfattet af nytteindsatsen, og som en fællesbetegnelse vil de herefter blive omtalt nyttejobbere.

I denne rapport vurderes det, hvilken socioøkonomisk betydning det har at inddrage nyttejobbere fra Næstved Kommune i praktisk naturpleje i Holmegaard Mose. Omdrejningspunktet for rapporten er nyttejobindsatsen i relation til dette naturplejearbejde. Det vil blive belyst, hvordan nytteindsatsen er stadfæstet i lovgivningen, samt hvordan den er implementeret i Næstved Kommune. For at få indsigt i hvordan nytteindsatsen fungerer i praksis, vil vurderingen omfatte tre perspektiver: Et myndighedsperspektiv, nyttejobbernes perspektiv og Naturstyrelsens perspektiv. Myndighedsperspektivet belyses hovedsageligt af Næstved Ressource Center, som giver en forståelse for formålet med at aktivere borgere på offentlige ydelser gennem nyttejob. For at nuancere dette perspektiv belyses samme aspekt af Jammerbugt Kommune, som også indgår i LIFE *Højmoser i Danmark* med projektområde tre, Store Vildmose. Nyttejobbernes perspektiv bidrager med en indsigt i, hvordan det er at være centrum i nytteindsatsen, mens Naturstyrelsens perspektiv giver en forståelse for, hvordan samarbejdet med Næstved Ressource Center bidrager til at fremme genopretningen af højmosen. Næstved Ressource Centers og Naturstyrelsens perspektiver er blevet afdækket gennem interview og løbende dialog, mens nyttejobbernes perspektiv er blevet afdækket gennem et fokusgruppeinterview. Jammerbugt Kommunes perspektiv er blevet til gennem interview.

Juridiske rammer for naturforvaltningen i Holmegaard Mose

Holmegaard Mose indgår i Natura 2000-område nr. 163, udgør habitatområde 145 og en del af fuglebeskyttelsesområde 91. Det overordnede formål med habitatdirektivet er ifølge artikel 2 stk. 1 og 2 at sikre den biologiske diversitet i Europa ved at genoprette eller vedligeholde gunstig bevaringsstatus for en række naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget for de enkelte områder. En naturtype har opnået gunstig bevaringsstatus, når dens tilstand er god eller høj, hvilket bl.a. betyder, at udbredelsen af naturtypen skal være stabil eller voksende, samt at de funktioner, dette kræver, er til stede og sandsynligvis fortsat vil være det i en overskuelig fremtid. Det er af højeste prioritet at genoprette naturtypen aktiv højmose, 7110, ved at udvide de lysåbne arealer på mosen og retablere mere gunstige hydrologiske forhold.

Som højmose er Holmegaard Mose omfattet af naturbeskyttelsesloven. Ifølge denne lov må der ikke gennemføres tiltag, der medfører ændringer i tilstanden af de naturtyper, der fremgår af § 3, stk. 2, som naturtypen højmose indgår i. Formålet med naturbeskyttelsesloven er bl.a., at naturen skal beskyttes. Dette omfatter at genoprette, forbedre og sørge for den fortsatte etablering af områder, der er vigtige for den vilde flora og fauna.

Holmegaard Mose blev fredet med en afgørelse fra natur- og miljøklagenævnet i 2009. Denne påbyder en naturgenopretning af mosen og præciserer, hvad der konkret skal ske, nemlig realisering af et konkret vandhævningsscenarie. LIFE-projektet er således et redskab til at realisere fredningsbestemmelserne.

Juridiske rammer for nyttejobordningen

Kontanthjælpsreform

Nyttejob har rødder i den reform af kontanthjælpssystemet, der blev vedtaget af Folketinget den 18. april 2013. Formålet med denne reform var at bidrage til, at færre borgere skulle være på uddannelses- og kontanthjælp, men derimod indgå i det danske arbejdsmarked. Et fokus i kontanthjælpsreformen var, at kontanthjælp i højere grad skulle fungere som en temporær økonomisk hjælp frem for en varig økonomisk støtte.

Med vedtagelsen af reformen blev det et krav, at jobparate kontanthjælpsmodtagere skulle arbejde for deres kontanthjælpsydelse. Dette arbejde kunne være i form af nyttejob, virksomhedspraktik eller løntilskudsjob. Også uddannelsesparate unge skulle i nytteindsats, indtil vedkommende påbegyndte sin uddannelse. Nytteindsats omfatter job på offentligt ejede arbejdspladser og kan højst bestå af en varighed på 13 uger. Herefter kan nyttejobforløbet forlænges, eller borgeren kan påbegynde et forløb i eksempelvis løntilskudsjob.

Lovgivning

Kontanthjælpsreformen
udmøntes i to love:
Lov om en aktiv
beskæftigelsesindsats og
lov om aktiv socialpolitik

Nytteindsatsen indgår i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats og lov om aktiv social politik. Ifølge førstnævnte er målgruppen for nytteindsats i dag bredt ud, så den også omfatter dagpengemodtagere. Ifølge §2, pkt.

1-3 og 12-13 henvender nytteindsatsen sig således til følgende:

- Dagpengemodtagere
- Jobparate kontanthjælpsmodtagere
- Aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere
- Uddannelsesparate uddannelseshjælpsmodtagere
- Aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere

Formålet med lov om en aktiv beskæftigelsesindsats² er at bidrage til et funktionelt, stabilt og balanceret arbejdsmarked. Dette vil bl.a. opnås ved at hjælpe kontanthjælps- og dagpengemodtagere med hurtigst muligt at få et arbejde. Senest efter sammenlagt fire ugers ledighed har borgere, der tilhører en af disse kategorier, pligt og ret til at indgå i nyttejob jf. § 75v. Det stadfæstes i § 42a, stk. 2, at formålet med nyttejob er, at de nævnte persongrupper skal arbejde for deres ydelse. Jf. § 42a udgøres nyttejobbene af, at de berørte personer skal udføre samfundsnyttige opgaver for arbejdsgivere inden for det offentlige. En person kan højst beskæftige sig med det samme nyttejob i 13 uger, hvilket fremgår af § 44, stk. 4. I tillæg til dette fremgår det af § 75m og § 75z, stk. 7, at nyttejobbet skal bestå af op til 20 timers arbejde ugentligt. Bekendtgørelse af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats er nært beslægtet med lov om en aktiv socialpolitik³.

2 LBK nr. 1342 af 21/11/2016

3 LBK nr. 269 af 21/3/2017

Formålet med denne lov er dels at forebygge, at personer får behov for hjælp til langvarig forsørgelse, hvis de har eller kan få problemer med at fastholde et arbejde, dels at skabe et økonomisk sikkerhedsnet for personer, der ikke på anden vis kan forsøge

sig selv og deres familie. I denne lov præciseres og uddybes de regler, der gælder personer på overførselsindkomst, hvilket altså bl.a. er dem, der er omfattet af nytteindsatsen.

*Nyttejobbere i færd med at nedskære og bortskaffe vegetation i et rigkær i kanten af Holmegaard Mose.
Foto: Torben Hviid*

Myndighedsperspektiv

Implementering af nytteindsatsen i Næstved Kommune

Borgere på overførselsindkomst, som er tilknyttet Næstved Ressource Center, har pligt til at deltage i det henviste nyttejob for at modtage deres ydelse. Nytteindsatsen i Næstved Kommune omfatter flere typer af opgaver, heriblandt naturpleje i Holmegaard Mose. For at sikre at nytteindsatsen ikke er konkurrenceforvridende, skal den hvert andet år godkendes af det lokale arbejdsmarkedsudvalg, hvor fagforeningerne også er repræsenteret. Kontakten mellem Naturstyrelsen og Næstved Ressource Center foregår hovedsageligt via telefon og e-mail, og de to enheder er gennemsnitligt i kontakt med hinanden en gang om ugen for at koordinere og planlægge de opgaver, som nyttejobberne skal varetage.

Der er ingen krav til borgernes baggrund, før de bliver tilknyttet naturplejearbejdet, og de bliver introduceret til brugen af de forskellige redskaber og teknikker, når forløbet i Holmegaard Mose påbegyndes.

Nyttejobberne i Holmegaard Mose assisteres af en medarbejder fra Næstved Ressource Center. Af sikkerhedsmæssige årsager må denne medarbejder maksimalt have 15 nyttejobbere med sig ud i højmosen ad gangen, men det reelle antal ligger som regel på to til fem. Naturplejeindsatsen i Holmegaard Mose vurderes af Næstved Ressource Center at være for uoverskuelig, hvis kun én nyttejobber er derude ad gangen. Nyttejobberne arbejder i højmosen tre dage ugentligt. Som tidligere beskrevet kan en borger højst være tilknyttet nytteindsatsen i Holmegaard Mose 13 uger ad gangen, men ifølge Næstved Ressource Center er der mulighed for forlængelse.

Overordnet set har nyttejobberne til opgave at bekæmpe uønsket opvækst – det være sig navnlig i form af dunbirk (*Betula pubescens*) – for at bevare og genskabe den våde tørvemose.

De naturplejeopgaver, som nyttejobberne varetager, varierer alt efter, hvor i mosen, der er behov for hvilken indsats. Følgende naturplejeopgaver varetages af nyttejobbere fra Næstved Ressource Center:

- Rydning af birkeopvækst
- Afprøvning af materiel og metoder i forbindelse med naturplejen
- Ringning af birk
- Hjælp til forefaldende opgaver i begrænset omfang. Må ikke have et omfang, der giver det konkurrenceforvridende karakter

Arbejdsmarkedsudvalgets godkendelse af arbejdet i Holmegaard Mose som ikke-konkurrenceforvridende bygger to forudsætninger: Den første forudsætning er, at det er forbedring af den pleje, der alligevel foregår, og den anden forudsætning er, at det er beskrevet i LIFE-projektet, dvs. at indsatsen bidrager til at belyse socioøkonomiske sider af naturplejen.

Ifølge Næstved Ressource Center foretages der ikke som sådan en prioritering af de nyttejobopgaver, der er til rådighed, selv om de opgaver, de har forpligtet sig til at varetage gennem nyttejob, rangeres højere end ad hoc-opgaver. Tildelingen af nyttejobopgaver tilfalder også borgeren mere eller mindre tilfældigt, selv om ønsket søges at imødekommes ifølge Næstved Ressource Center.

Ethvert nyttejobforløb begynder med en introduktionsdag. I løbet af denne dag introduceres nyttejobberen til de redskaber og det grej, som skal bruges for at løse den opgave, vedkommende bliver stillet. På denne første dag i forløbet fokuserer Næstved Ressource Center på sikkerhed, hvorfor nyttejobberen bliver bekendt med at arbejde med eksempelvis motorsav og krattrydder.

Den opgave, som en nyttejobber skal varetage, varierer fra dag til dag, og nyttejobberen får først sin opgave tildelt på selve dagen. Dette er der flere årsager til: For det første gælder det, at nogle aktiviteter og opgaver er mere populære end andre, hvorfor nyttejobberne skal skiftes til at varetage alle opgavetyperne. For det andet skal nyttejobarbejdsholdene være fleksible i den forstand, at de skal kunne rumme forskellige typer af mennesker med forskellige baggrunde. Nogle arbejdshold vil eksempelvis kræve, at nogle af nyttejobberne har kørekort, mens der samtidig skal tages højde for helt andre forhold såsom nyttejobbernes interne relationer. Her forsøger Næstved Ressource Center baseret på erfaringer at inkorporere det i arbejdsholdenes sammensætning, at personer, der er i konflikt med hinanden, eller som privat danner par, ikke bliver sat på samme arbejdshold. Nyttejobbere af anden etnisk herkomst end dansk indgår på lige fod med danskfødte nyttejobbere, hvilket også af og til kan indebære udfordringer. Disse årsager er også medvirkende til, at nyttejobaktiviteterne ikke altid er præget af

kontinuitet, fordi nyttejobberne ikke nødvendigvis arbejder med samme opgave i alle 13 uger i træk.

Jammerbugt Kommune

I Jammerbugt Kommune er nyttejobordningen langt hen ad vejen implementeret på samme måde som i Næstved Kommune, men der er alligevel nogle forskelle. Når en borger starter i et nyttejobforløb i Jammerbugt Kommune har vedkommende mulighed for at præge sit forløb ved at ønske forskellige opgavetyper eller være med i udvælgelsen af opgaver. Samtidig forsøger kommunen at tilpasse opgaverne til borgeren, så der tages hensyn til eventuelle skavanker. Denne start bidrager ifølge Jammerbugt Kommune til at flere trives, og at forløbene er mere gnidningsfri.

I Jammerbugt Kommune er indstillingen til nyttejob også en anden, end den fremstår i Næstved Kommune. I Jammerbugt Kommune betragtes nyttejob nemlig som kommunens mulighed for at hjælpe en borger videre, hvor nyttejob kan fungere som en form for 'træning', før nyttejobberne kommer ud i eller tilbage på arbejdsmarkedet. Denne form for 'træning' spænder vidt og afhænger af den enkelte borger, men ved at have hjulpet borgeren med at øve sig i f.eks. at møde til tiden gennem sit nyttejob, mener Jammerbugt Kommune at ruste borgeren bedre til det arbejdsliv, der venter vedkommende.

Derforuden søger kommunen at motivere den enkelte ved at slå nyttejobbet op som en holdindsats, så der skabes en form for fællesskabsfølelse. Hvis den kommunalt ansatte, der er med nyttejobberne ude i Store Vildmose, får det indtryk, at gejsten er ved at forsvinde hos en af nyttejobberne, rokeres vedkommende så vidt muligt til en anden form for nyttejob for herved at fremme motivationen igen.

Nyttejobbernes perspektiv

Et af omdrejningspunkterne for fokusgruppeinterviewet med nyttejobberne havde at gøre med nyttejob generelt og ikke udelukkende nyttejobarbejdet i Holmegaard Mose. Det var nemlig enstemmigt, at de fandt det demotiverende først at finde ud af, hvilken nyttejobaktivitet dagen skulle gå med på selve dagen, når de møder ind. De oplever det som om, de har begrænset indflydelse på, i hvilken nyttejobfunktion de ender den pågældende dag, og til dette efterspurgte de større medbestemmelse.

Formålet med nyttejob er som nævnt, at borgerne skal arbejde for at modtage deres offentlige ydelse, mens vedkommende er mellem job eller uddannelse. Særligt to parametre gør dog, at nyttejobberne oplever, at processen med at arbejde i nyttejob ikke bidrager til deres position eller faglige profil inden for arbejdsmarked og uddannelse: Den første er den, at nyttejobberne ikke mente, at de hverken styrkede deres kompetencer eller tilegnede sig nye gennem nyttejob, da opgavernes karakter som regel ikke fordrer særlige kompetencer – eller i hvert fald ikke kompetencer på et særligt højt niveau. Den anden er den, at nyttejobberne ikke indgår i arbejdsfællesskaber som sådan – dels fordi deltagerne på hvert nyttejobarbejdshold kan variere fra dag til dag, dels fordi nyttejobberne ikke møder eller samarbejder med fastansatte inden for den virksomhed, nyttejobbet tjener. Nyttejobberne gav udtryk for, at disse to parametre godt kunne vægtes højere af Næstved Ressource Center, selv om det ikke indgår i den lovgivningsmæssige beskrivelse af formålet med nyttejob.

Flertallet af de adspurgte nyttejobbere var negative i deres holdning til det at arbejde i Holmegaard Mose og til det at være i nyttejob generelt. Sidstnævnte skyldtes hovedsageligt det tidligere nævnte forhold, nemlig at de først, når de møder ind om morgenen, finder ud af, hvilken nyttejobaktivitet deres dag skal gå med. Førstnævnte skyldtes dels

personlige konflikter internt på arbejdsholdet, dels fysiske skavanker, som besværliggjorde deres færdsel og ophold i det ujævne terræn i Holmegaard Mose.

Ringet birk i Holmegaard Mose.
Foto: Anni Gill

I kontrast til dette blev der også fremlagt positive tilkendegivelser overfor det at udføre fysisk arbejde med birkebekæmpelse i Holmegaard Mose: Arbejdet havde været hårdt den første uge, fordi det stod i skærende kontrast til det arbejde, de normalt ville varetage, men efter de følgende uger oplevede nyttejobberne styrket energi, når de kom hjem efter en hel dag med birkebekæmpelse.

Jammerbugt Kommune

Det at arbejde i nyttejob bliver taget imod forskelligt i Jammerbugt Kommune. Kommunen oplever, at mange nyttejobbere er glade i deres funktion, selv om der naturligvis altid vil være nogen, der er mindre glade. Der er flest med en positiv attitude til naturplejearbejdet, hvis vejret er godt, og i ligesom i Næstved Kommune er det ujævne terræn noget af en omstilling for mange af nyttejobberne, hvilket kræver meget af deres energi og gør dem trætte. Til gengæld er der flere faktorer, der gør, at flere af nyttejobberne i Jammerbugt Kommune oplever en tilfredsstillelse ved deres arbejde. Den første er det, at de selv kan være med til at præge, hvilke opgaver, de skal udføre. Den anden er det, at de oplever en følelse af at gøre gavn for den kommune, de selv lever og bor i. En tredje faktor er, at der er knyttet et vist fællesskab til det at arbejde i nyttejob. Det er ikke utænkeligt, at disse tre faktorer også bidrager til at højne motivationen og dermed smitte positivt af på naturplejeindsatsen i Store Vildmose. Projektlederen på LIFE-højmosegenopretningsprojektet i Store Vildmose oplever nyttejobberne som engagerede og samarbejdet omkring naturplejen som noget positivt.

Naturstyrelsens perspektiv

At hovedparten af de adspurgte nyttejobbere personligt oplever nyttejobarbejdet i Holmegaard Mose som noget negativt, anser Næstved Ressource Center som noget positivt: Det er en del af nyttejobkonceptet. Det er nemlig ikke hensigten med nyttejob, at borgerne skal nyde eller værdsætte det for meget, for det skal ifølge Næstved Ressource Center fungere som et pres, der skal tilskynde nyttejobberne at finde et arbejde eller påbegynde et studieforløb endnu hurtigere end ellers. Af denne årsag er Næstved Ressource Center mere bekymrede for de nyttejobbere, der er positivt stemte omkring det at arbejde i nyttejob, end de, der er negativt stemte. Ingen af de adspurgte kunne svare ja til, at arbejdet i Holmegaard Mose havde påvirket dem til at brede deres jobsøgning ud, så den omfattede job i den grønne sektor.

Set fra Naturstyrelsens perspektiv er det en positiv oplevelse i sig selv, at mennesker med en ganske anden og forskelligartet baggrund arbejder med at pleje naturen. Arbejdet med nyttejobberne er dog både tidsmæssigt og økonomisk krævende, og der er perioder, hvor nyttejobarbejdet ikke er på sit mest velfungerende stadie. I disse perioder kan der opstå en uligevægt – som ikke er til Naturstyrelsens fordel – mellem de ressourcer, Naturstyrelsen lægger i samarbejdet, og selve den udførte naturpleje. Det er desuden Naturstyrelsens erfaring, at udbyttet af naturplejearbejdet bl.a. afhænger af, hvorvidt den medarbejder, der er med nyttejobberne ude i mosen, har været stabil og entusiastisk.

Nyttejobberne bidrager til naturplejeindsatsen i Holmegaard Mose ved bl.a. at afprøve nye redskaber til brug i bekæmpelsen af birk. Et eksempel herpå er anvendelsen af udtyndingsknive.

Udtyndings-knive med hhv. kort og langt skaft.
Foto: Torben Hviid

På arealer, hvor birketræerne er blevet fældet, anvendes udtyndingsknivene til at bekæmpe de stødsrud, birkene sætter som reaktion på fældningen. Særligt udtyndingsknivene med langt skaft har vist sig nyttige til dette arbejde, da knivene er lette og nemme at håndtere, samtidig med at de skåner brugerens ryg. Udtyndingsknivene med langt skaft blev første gang taget i brug i sommeren 2018.

Naturplejearbejdet udført af nyttejobbere fra Næstved Kommune fungerer alt i alt som et godt supplement til de øvrige virkemidler, der anvendes i genopretningen af højmosen.

I opvejningen af naturpleje udført af naturfaglige og naturpleje udført af nyttejobbere mener Naturstyrelsen, at førstnævnte type indsats er vigtigst, fordi det netop i dette tilfælde med Holmegaard Mose drejer sig om en så specifik opgave som genopretningen af en højmose.

Nyttejobberne derimod bidrager til, at naturplejen er rykket tættere på det øvrige samfund, hvilket skaber en større forståelse for arbejdet – og denne berøringsflade mellem naturplejen og samfundet er særligt vigtig for Naturstyrelsen. Samarbejdet opleves altså som en fordel, da naturplejearbejdet rækker længere ud og kommer i kontakt med et bredere udsnit af befolkningen, end det ville have gjort, hvis Naturstyrelsen udelukkende havde samarbejdet med naturfaglige omkring genoprettelsen af Holmegaard Mose.

Nyttejobber i færd med at bortskære stødskud med en udtyndingskniv med langt skaft.
Foto: Torben Hviid

Vurdering af projektets socioøkonomiske betydning

Som et resultat af kontanthjælpsreformen fra 2013 er borgere på overførselsindkomst forpligtet til at arbejde for deres ydelse for herigennem at gøre ydelsen til en temporær hjælp frem for et livsvilkår. En af måderne, hvorpå en borger kan arbejde for at modtage sin ydelse, er gennem nyttejob. I Næstved Kommune består en nyttejobaktivitet af naturplejearbejde i Holmegaard Mose, hvor nyttejobberne rydder uønsket opvækst hovedsageligt i form af birk. Når nyttejobberne møder ind om morgenen, ved de ikke på forhånd, hvilke nyttejobopgaver de skal varetage i løbet af dagen, og dette er en kilde til frustration. Næstved Ressource Center forklarer, at det ikke er en del af hensigten med nyttejob, at nyttejobberne skal

se frem til deres arbejde, men at det derimod skal fungere som en motivation for nyttejobberen at finde beskæftigelse. Et andet billede tegner sig i Jammerbugt Kommune, hvor indstillingen er, at indflydelse på eget nytteforløb, følelsen af at gøre gavn og fælleskab bidrager til at fremme motivationen blandt denne kommunes nyttejobbere. Blandt de nyttejobbere fra Næstved Kommune, der deltog i fokusgruppeinterviewet, var den generelle holdning til nyttejob negativ, men der var også flere af de adspurgte, der gav udtryk for, at det var demotiverende for at gøre en god indsats ikke på forhånd at vide, hvilket arbejde vedkommende skulle udføre den pågældende dag. Det er ikke utænkeligt, at

den negative holdning til nyttejobarbejde kan have den af Næstved Kommune ønskede og positive effekt, at nyttejobberne vil gøre en endnu større indsats for at finde beskæftigelse, men omvendt set er det heller ikke utænkeligt, at selvsamme holdning kan have en negativ indflydelse på kvaliteten af det udførte naturplejearbejde eller i givet fald være medvirkende til, at naturplejearbejdet tager længere tid end ellers. Det var dog ikke kun negative holdninger, som de adspurgte nyttejobbere gav udtryk for. Enkelte af dem nævnte også, at det fysiske udendørsarbejde havde en positiv effekt på deres fysik såvel som psyke. Denne afledte effekt af naturplejearbejde som nyttejobaktivitet kunne godt have en positiv indflydelse på både det udførte naturplejearbejde og den enkeltes motivation til at finde beskæftigelse. Naturstyrelsen kan godt fornemme, at

engagementet blandt nyttejobberne kan variere. Det er Naturstyrelsens oplevelse, at den medarbejder fra Næstved Ressource Center, der er med nyttejobberne ude i mosen, kan smitte nyttejobberne med sin entusiasme omkring arbejdet, hvilket afspejles i deres engagement, og hvor energisk de går til opgaverne. Selve den af nyttejobberne udførte naturpleje fungerer som et godt supplement til de andre virkemidler, Naturstyrelsen har taget i brug for at genoprette højmosen. Selv om naturgenopretningsopgaver i høj grad fordrer samarbejde og involvering af fagfolk, bidrager inddragelsen af nyttejobbere til, at naturplejearbejdet har rykket sig længere ind i bevidstheden af det omgivende samfund – og denne udvidede berøringsflade ville et samarbejde udelukkende med fagfolk ikke nødvendigvis have fremmet.